

1. Olearij. Gottfr. / diff. de morte et vita
fidelium cum Christo, Lipsiæ 1710.
2. Olearij. Joh. / diff. de correptione
concionatoria, Lipsiæ 1689.
3. ——— / diff. de lacrimis Christi sub
ingressum Hierosolymorum fufis,
Lipsiæ 1683.
4. ——— / diff. de resurrectione spiritua,
Lipsiæ 1698.
5. Oporini. Joach. / programma de demon-
stratione spiritus ac virtutis.
Göttingæ 1738.
6. ——— / diff. de usu doct. simplicis,
fatis contra scepticos, Göttingæ 1739.
7. Ortlob. se. Joh. Christoph. / diff. de samue,
a judice et propheta non pontifice,
aut sacerdote sacrificante, Lipsiæ
1719.
8. ——— / diff. de pacto Davidis et Abneri
contra Jabegetum, illicito, Lipsiæ 1709.

Q. D. B. V.

CONTROVERSIAM
RECENTIOREM

DE

GLORIA
DIVINA,

ULTIMO OPERUM DIVINORUM FINE,

PRÆSIDE

CHRISTOPH. MATTHÆO
PFAFFIO,

S. Theol. Doct. & Prof. Primario,
Cancellario Tubingensi,
Abbate Laureacensi

ad diem XIII. Nov. MDCCXXXIII.

in auditorio Juridico
publico fiet examini

M. AUGUSTINUS *Hafenreffer* /
Thala-Arnobianus,
S. Theol. Studiosus.

TUBINGÆ

impresfit GEORGIUS FRIDERICUS PFLICKE,

Historia Controversiæ.

Crispit haud ita pridem Vir eruditus: *Mundum esse ob Dei gloriam conditum tam verum est, quam id constanter ab omnibus, quibus sanum synciput, & Philosophis & Theologis asseritur* (a), addito, *neminem se nosse, qui hoc negarit, quam Poiretum* (b). Vix sanè concipi potest, qui eandem cum Poireto tibiā hīc inflaverint prāter veteres & Patres & Scholasticos ē recentioribus Antonius Arnaldus (c), qui ad Augustinum, Thomam Aquinatem & *tous les habiles Theologiens* hīc provocat, Placæus (d), Tronchinus (e), Guil. Kingius, Episcopus Derensis, postea Dubliniensis (f), Jac. Bernhardus (g), Bælius (h), Placetta (i), denique & magnus ille nostræ ætatis Philosophus Leibnitius (k), queis nuper accessit quoque Christianus Democritus (l). Taceamus eos, qui causas finales in Deo vel negavere penitus vel saltem haud scrutandas edixere (m). Nec tamen desunt negantibus argumenta.

(a) Vide usum Philosophiæ Leibnitianæ in Theologiā T. 1. p. 211. 212.

(b) in Cogitat. ratiōn. de Deo, animā & malo L. 3. C. 15, p. 520. Refutavit

tavit hęc Poiretum, qui tamen, ut mox dicemus, mutavit sententiam, cel. Büllfingerus noster in dilucid. philos. de Deo, animā humanā & mundo p. 532. fqq. Adde cel. itidem Weismanni nostri schediasma acad. II. §. 11. p. 198. in notā.

- (c) dans les reflexions sur le systēme du P. Malebranche T. 2. Ch. 2. p. 12. fqq.
- (d) de ordine decret. div. th. 6.
- (e) in notis MSS. ad Wendelinum L. 1. C. 4. th. 3.
- (f) de origine mali Sect. 3. C. 1. §. 10. p. 44.
- (g) Vide nouvelles de la Republique des lettres 1703. Mai p. 561.
- (h) dans la reponse aux questions d'un Provincial T. 2. Ch. 74. p. 77. fqq. Ch. 92. p. 232. fqq. T. 3. Ch. 144. p. 817.
- (i) dans la reponse à deux objections de Mr. Bayle P. 2. Ch. 4. p. 142. fqq. & dans la reponse à une objection P. 2. Ch. 3. p. 186. fqq. Refutavit heic Placetam Phil. Naudæus dans l'examen de ce traité p. 151. fqq.
- (k) Vide Essais de Theodicée P. 2. §. 116. p. 237.
- (l) in demonstratione Evangelicā p. 75. 157. Dippellium refutavit hęc Wagnerus in Christiano Democrito *ἀντιμαχίαν* p. 336. 439. 636.
- (m) Prior mens fuit Democriti, Epicuri &c. maximē Spinosæ in Ethica P. 1. app. p. 34. fqq. causantis, Deum sic carituum bono, quod intendat, antequam id assequatur, id quod in Deum non quadret. Sed ineptus Vir sinem indigentia à sine meræ complacentia haud distinxit. Posterior mens fuit Cartesii, & magis Poireti, qui tamen illam resorsit. Vide postremam cogitat. ration. editionem p. 516. fqq. 640. 641. Refutarunt hos post Gassendum, Boylium, Leibnitium Sturmium in Physicā electivā T. 1. sect. 1. C. 5. p. 206. fqq. aliique passim.

Rationes, quòd Deus nīl fecerit ex motivo gloriæ suæ.

- I. Gloria hæc extra Deum est adeoque ipsi haud essentialis, honor à creaturis rationalibus ipsi præstandus. Deus ob finem à se distinctum agere nequit.
- II. Deus pro fine suo nīl finiti, nīl limitati habere potest.
- III. Deus, cūm sibi sufficiat prorsus ipse, cūm in se sit beatissimus & felicissimus, laude creaturarum non eget. Beatitudo illius & felicitas interna nec magis nec minus recipit, sed benè gloria illa, quam creaturæ rationales illi vel tribuere vel denegare possunt.
- IV. Cūm in Deum nulla possit cadere ambitio, quæ vitium est in creaturis rationalibus quàm maximè vituperabile, cūm malè operetur, qui bonum operatur, ut laudetur, cūm & in Deum non

non quadret, agere quicquam ex ratione *utilis*, sed saltem *bonest* rationem habere is possit, non licet hunc rerum creaturum finem ipsi assignare.

- V. Cum Deus & ex creatione alius mundi eandem sibi comparare gloriam potuerit, ratio hæc in creationem hujus mundi non *quadrat*. Requiritur enim *prævalens*.
- VI. Finis debet esse mediis excellentior. At creatio universi, in cœlesti ratio Filii Dei & redemptio hominum per Christum longè excellentior est gloriâ, quæ Deo hanc ob causam tribuitur à creaturis.
- VII. Justitia divina punitrix cognosci potuisset à creaturis rationalibus, nunquam licet exercita, notitiâ *intuitivâ*, quæ *abstractivâ* præstantior est. Hinc Deus reprobos non punit, ut gloria justitiæ suæ vindicativæ inde *resulset*.
- VIII. Supralapsariis velificatur, qui hoc statuit. Hinc fatius est dicere, Deum condidisse mundum, ut creaturis suis bonitatem suam communicare possent.

Resolutio.

Antequam argumenta hæc solvamus, præsupponimus I. per gloriam divinam nos intelligere non præcisè laudes illas, quæ à creaturis rationalibus Deo dicuntur, sed representationem & manifestationem attributorum & perfectionum divinarum ad extra in operibus creatis, in cujus contemplatione Deus suaviter acquiescit & lætatur, lætitiâ non indigentia sed meri & puri beneplaciti, non *necessariâ* sed *accessoriâ* (a). II. voluisse Deum in creatione præsentis mundi manifestare omnia sua attributa, id quod ex effectu & executione patet, quæ decreti speculum est, ita quidem, ut, quod est absolute volitorum primum in intentione, in executione apud Deum sit ultimum. III. peccare itaque eos, qui dicunt, unicum creationis finem fuisse communicationem amoris & bonitatis divinæ erga creaturas, atque ex eodem illo amoris fonte justitiam quoque vindicativam & punitivam derivant (b). IV. thesin nostram fundatissimam esse in sacris literis. Vide Jes. XLIII. 7. LXIII. 14. LXVI. 19. Ps. VIII. 3. XIX. 1. Prov. XVI. 4. Joh. XI. 4. Rom. I. 20. IX. 17. XI. 36. Col. I. 16. Eph. I. 6. 1. Pet. II. 9. Apoc. IV. 11. (c) Unde & glorificatio nominis divini præcipuum officium nostrum

nostrum est. Matth. V. 16. VI. 9. 1. Cor. X. 31. Id quod utique haud negant dissentientes, inficiati saltem, quòd Deus ex hoc motivo operetur.

- (a) Vide cel. Wolffii Gedanken von GOtt, der Welt und der Seele §. 1026. sqq. 1045. & vernünftige Gedancken von den Absichten der natürlichen Dinge P. 1. C. 1. 2. ubi rectè ait, usus rerum creaturarum esse fines Dei. Hinc & argumentum à finibus his petitum egregium est pro existentia & sapientia Dei demonstranda, uti benè Langius in causa Dei adv. Atheismum p. 171. sqq.
- (b) Est hæc mens quoque Christiani Democriti, uti ex novissimis illius scriptis patet, provocantis maximè ad 1. Joh. IV. 16. ubi Deus amor dicitur. Ast dicitur etiam lux 1. Joh. I. 5. quâ sanctitas ipsius indigitatur, & ignis consumens Hebr. XI. 29. qui iustitiam illius vindicativam denorat, è sanctitate Dei & amore, quo erga se ipsum fertur, oriendam ejusdem cum his, & bonitate atque misericordiâ divinâ in Deo essentialitatis, est exercitium bonitatis & misericordiæ divinæ sit liberum, Deus enim creaturis lapsus nil debet boni, iustitiæ verò vindicativæ, ex amore, quem Deus sibi ipsi debet, resultantis eam ipsam ob causam necessarium. Concludunt hinc Theologi, quòd Deus misereri quidem potuerit creaturæ lapsæ sed non necessario misertus sit, & quòd peccata remittere sine satisfactione pœnalis nesciat, non saltem defectus per peccatum creaturis immisos sublaturâ, quæ satisfactio tantum emendatoria & medicinalis sit, misericordiæ simul divinæ opus, sed & peccati expiatoriâ, & reatus atque demeriti deleteriâ vel compensatoriâ, qualis maximè in Christo & in damnatis conspiciatur. Illam ajunt simul ex amore Dei erga creaturas, indebito illo, hanc ex amore Dei erga se necessario eoque solo fluere. Atque hæc jam pro receptâ dicuntur sententiâ de absolutâ satisfactionis pro peccato pœnalis necessitate, quæ cum nodis urgeatur valdè gravibus, alibi hypotheticam saltem defendimus, quæ minoribus urgeatur, & à GROTIUS de satisfactione Christi C. 3. §. 5. defensa fuit, cujus libellum hunc denuò nuper edidit cel. LANGIUS, ita quidem, ut hanc ipsius sententiam, à communi licet nostratium typo abeuntem haud reprehenderet, quem tamen hic Theologus alibi sequitur. Vide diss. anti-Poiretitanam II. dec. I. de iustitiâ Dei peccati vindicæ & causam Dei adversus Naturalismum p. 615. Adde beati Feitschii diss. de satisfactione Christi §. 20. sqq. p. 360. sqq. En, quid ajat hic uterque TURRETTINUS & FRANCISCUS & JO. ALPHONSUS. Ille in diss. I. de satisfactionis Christi necessitate §. 13. p. 6. ita: Non queritur, an Deus potentia absolutâ peccata remittere possit absque satisfactione? Neque enim sumus, qui limites omnipotenti statuere velimus, neque nostrum est definire, quousque infinita illa & àvovεύδvv@r potestas Dei extendatur. Hic in disput. apolog. de veritate religionis Christianæ adversus incredulorum difficultates P. 2. §. 31. p. 19. Neque verò est, cur quispiam querat: annon potuisset Deus aliâ quâdam ratione v. g. solo nutu, solâ clementiâ hominibus peccata condonare eosque ad salutem perducere? Respondemus: quid possit Deus, quid non possit, quid debeat, quid non debeat, definire nostrum non esse nec sine magnâ temeritate à miseris hominibus tentari posse.
- (c) Thefis hæc latius probatur à Gerharo in disput. theol. de gloriâ Dei sub initium.

Respon-

Respondemus itaque ad dubium I. falsum esse, quòd Deus ob finem à se distinctum nil agere possit. Militat hæc ratio etiam contra eos, qui statuunt, Deum creavisse mundum ad bonitatem suam creaturis communicandam. Sufficit, finem, quem intendit, relationem ad ipsum habere.

Ad II. vi ejusdem instantiæ negando, Deum aliquid limitati & finiti pro fine suo habere posse. Repræsentatio attributorum divinorum in creaturis finita non esse nequit propter terminum.

Ad III. non sequi, si Dei gloria & majestas interna nec dimi-
nui nec augeri possit, Deum illius manifestationem ad extra in-
tendere haud potuisse, laudandam & deprædicandam à creaturis
suis, quæ si & officio suo desint, manifestationi tamen illi gloriæ-
que Deo debitæ nec quicquam decedit, nedum gloriæ divinæ internæ.

Ad IV. post Placettam (d) jam respondimus in diff. III. anti-
Bælianâ p. 23, 24. Ibi hæc invenias: *Quod dicitur, ambitionem tan-
quam rem vanissimam ab hominibus ipsis traduci, id, si Deo adplicetur,
vanissimum est. Quod enim gloriæ cupido in hominibus vana & mala
est, id ideo ita se habet, quod nulla ipsis gloria debetur, quam tamen
Deo deberi & soli deberi res est extra controversiam posita, quod porro
vitiis malis & curvis eam querunt, quod de Deo itidem dici nequit, quòd
denique in gloriam tanquam in summo bono, per quod demum felices eva-
dant, acquiescunt, quod iterum de Deo nemo adfirmaverit, qui nove-
rit, Deum tanquam ens in se ipso felicissimum sibi ipsi heic plenissime suffi-
cere. Nec & est, quòd aias, tantum esse Deum, ut, quid creaturæ
ipsum intelligentes de ipso sentiant, curare hand debeat, sed generoso po-
tius contentu penitus negligere eumque vel hanc ipsam ob causam univer-
sum ad gloriam suam manifestandam hand credesse. Qualis enim hæc glo-
ria sit manifestatio &c. Jejunum & id est, quod dicit BÆLIUS, Deum,
cum mundum, in quo mala bonis mixta sunt, imò hæc superant, crea-
vit, ubi mundum, in quo nulla mala futura erant, creare potuit, ho-
nesto utile præposuisse. Juxta communem enim rerum notionem, quam
BÆLIUS urget, utilius hoc Deo fuisset, mundum nullis malis pressum
condere, quam mundum malis laborantem condere, quoniam id magis
juxta ejus sententiam ad gloriam ejus fecisset. Itaque BÆLIUS summi hic
os ipse cedit. Secundo non ea est hic Dei ac hominum ratio. Apud ho-
mines honestum & utile non saltem à se invicem distinguuntur & sibi sub-
ordinantur sed & sibi invicem opponuntur. Apud Deum verò idem est
bone-*

honestum, quod utile, idem utile, quod honestum, & proprie loquendo nil Deo utile est, cum sibi sit ipse sufficientissimus & in se beatissimus. Honestum verò ratione Dei dixeris id, quod Deo convenit, quod Deum decet, decorum Dei, quod sapientia, bonitati, justitia & sanctitati ejus, hoc est, voluntati ejus, quæ ejusmodi attributis fulget, convenit. Et jam familiaris omnino hic solæcismus BÆLIO est, quòd Dei officia ad decempedam officiorum humanorum exigit, qui tamen facile cogitare potuit, immanem heic distinctionem inter utraque intercedere. Ita Deus non potest non semet ipsum amare. At si homo se supra omnia alia amet, quin in pessimæ philævitiæ crimen præceps cadat, nemo est, qui dubitet.

(d) In utramque enim partem Theologus hic disputat.

Ad V. regerimus, potuisse utique & Deum mundum condere ab omni malo vacuum ad eandem gloriam suam hoc manifestandam modo, quo tamen omnia ipsius attributa haud manifestata fuissent. Sed pro libertate suâ, cujus exercitium in objectis indifferentibus absolutum & ipsa sapientia haud disuaserat, præsentem mundum condidit, in quem malum introiturum esse prævidit, alio sic modo, congruo tamen & hoc, gloriam suam quoad omnia attributa sua & justitiæ quoque vindicativæ exercitium manifestaturus.

Ad VI. dicimus, gloriam, quæ à Deo intenditur, non esse præcisè laudes hominum sed præsentationem & manifestationem attributorum divinorum ad extra, quæ tam excellens est quàm ipsa mundi creatio & redemptio, utpote hinc excellentiam suam præstantiamque totam trahens.

Ad VII. Gloria divina non redit ad agnitionem attributorum divinorum, quæ à creaturis rationalibus fit, sed ad præsentationem eorundem in operibus divinis, queis manifestare singula intendebat summus Creator. Manifestat itaque & justitiam suam punitivam, licet ea cognosci potuisset intuitivè sine ullâ objecti, quod puniretur, existentia, ex quo abstractivè innotescit.

Ad VIII. respondimus in proscatablemate I. ad vindicias sanctitatis divinæ contra prædeterminationem Dei ad peccata physicam p. 42. fqq. ubi STEPH. VITUM refutavimus. Scilicet ex omnibus mundis possibilibus illum elegit Deus, in quem prævidit malum sine omni culpâ suâ introiturum, eo fine, ut omnia attributa sua, adeoque & misericordiam reparatricem & justitiam suam punitricem (e) manifestare posset. Hæc justitia, quæ & ira divina in facris

facris literis nominatur, magno cum zelo majestatem divinam læsam vindicans, genuina est amoris, quo Deus se ipsum & creaturas suas amat, filia, estque vel *compensatoria* vel *emendatoria*. Illa in Christo & in reprobis damnatisque tum Angelis tum hominibus maximè conspicua est, qui cum vel defectionis suæ sine ulla tertii cujusdam seductione ipsi causa sint originaria, vel in infinitum peccent, postquam in tempore præfixo nullam emendationem admifere, & infinitis privantur bonis, unde infinita mala pœnalia sequuntur. Atque hæc ex solo Dei *erga se* amore manat. *Emendatoria* objectum sunt homines, qui à labe suâ spirituali se pœnis quoque istis *emendatoriis* & medicinalibus (f) purgari patiuntur, iisdem tamen & *suo modo expiatoris*. Atque hujus *emendatoris* justitiæ divinæ origo est amor Dei & *erga se* & *erga creaturas suas miseris*, quæ posterior misericordia dicitur. Utriusque verò & *emendatoris* & *compensatoris* fundamentum intermedium est sanctitas divina, illa Dei perfectio, quæ omnes virtutes eminenter possidet & omne bonum morale intensissimè amat, omne malum morale intensissimè, sine ullâ tamen profundissimæ felicitatis & beatitudinis suæ turbatione, quæ in affectu iræ, quæ in cupidine vindictæ in hominibus conspicua est, averfatur.

(e) Duorum horum attributorum manifestationem primitivo Dei decreto haud intentam fuisse malè inficiatur Jacquelotius dans l'examen de la Theologie de Mr. Bayle p. 371. Et opponi sanè hic posset, Deum decreto primitivo haud potuisse intendere manifestationem justitiæ quoque vindictivæ, cum juxta voluntatem suam antecedentem vellet omnes homines salvare & justitiam punitivam non administraret lubenter Thren. III. 33. quæ administratio peregrinum opus Dei dicatur Jel. XXVIII. 21. cum & sequatur hinc, Deum creasse homines ad damnationem creationemque medium damnationis executivum esse. Respondeo I. voluntatem istam antecedentem subordinatam esse decreto illi primitivo, adcoque, licet in *velleitate* non consistat, tamen non esse *absolutam*, nisi quatenus Deus omnibus hominibus sufficientia, quæ salvari possint, media largiri decrevit, sed *ordinatam*, salvandi omnes non tantum, qui pro conferendâ ipsi virtute credituri essent in Christum sed & damnandi eos omnes, qui, speratâ illâ virtute, non essent credituri. Prius necessarium erat, ut daretur quoque justitiæ punitivæ objectum habile, quod non potest esse nisi peccator culpofus. II. Deum in decreto illo primitivo constituisse, justitiam suam vindictivam administrare eo, quo Ipsum decebat, modo & ordine, non, ut voluptatem quæreret in creaturarum rationalium peccantium damnatione æternâ, *lubenter* enim sic non damnat, nec *immediate*, *antecedenter* & *primario*, quod non nisi supralapsariorum rigidissimus somniaverit, sed *mediate*, *consequenter* & *eventualiter*, non nisi post thesauros bonitatis communicatæ malignè dissipatos, ut, posito sine culpâ suâ peccato manifesta-

jestatem suam vindicet gloriosus. Non hæsitasset circa hæc cl. Oederus in præstantissimâ responsione cl. Vito oppositâ p. 291. 292. si legisset citatum illud nostrum *περὸς τὸν Βλημυε.*

(f) Nescio, cur pœnas *medicinales & emendatorias* neget celeb. MOSHEMIUS in den Gedancken über die Lehre von dem Ende der Höllen-Straffen, P. I. p. 271. der heiligen Reden. Vide saltem beati Hochsterteri nostri tr. de jure pœnarum sect. 1. §. 4. p. 6.

Quod restat, I. tota ferè hæc controversia in *λογωμαχίαν* abierit, si præsupposita p. 5. 6. memorata dissentientes rectè ponderaverint. II. Patet sic, cur Deus Filium suum pro redimendo genere humano incarnari (g) & mori voluerit, sive, ut amoris, misericordiæ & justitiæ suæ *summum gradum* ergâ hominem lapsum, mox ut creaturam in se bonam, mox ut miseram, mox ut peccantem consideratum, liberè exerceret atque sic per mirabile attributorum istorum temperamentum summam gloriam suam manifestaret (h), sive, ut misericordiam cum effectu exercere posset, non administrabilem nisi prælitâ prius pœnali satisfactione, quam justitia poscebat vindicatrix, quæ cum ab ipso homine peccatore præstabilis haud esset, à Sponsore habili præstanda erat, quem sapientia divina adinvenit, non per dispensationem ipsius legis de morte peccanti irrogandâ sed saltem gradûs in lege rigorosioris, qui pœnam poscit à personâ ipsâ peccante, non à substitutâ. Cernere hîc est satisfactionis Christi & exercitii justitiæ vindicatricis necessitatem vel *hypotheticam*, quæ & talis est exercitii misericordiæ, supposito divino de omnibus attributis suis manifestandis decreto, vel & *absolutam* quoque juxta Theologos, quæ de exercitio misericordiæ erga homines lapsos affirmari nequit, hoc enim liberum esse ex mente illorum diximus, etsi & justitia & misericordia æqualiter Deo sint essentialia. Essentialitas enim necessitatem exercitii haud infert (i). Vi misericordiæ Deus misereri *potuit* hominum lapsorum, vi justitiæ illos vel illorum vadem punire *debnit*. Causam assertionis supra posuimus. Gradus tamen sive intensio itemque tempus & modus harum pœnarum à voluntate Dei libera secundum fines electos sapienter agente pendent. Unde & III. æternitatis, uti beatitudinis, ita & damnationis rationalitas patet, oriundâ ex decreto illo Dei primitivo, quo *omnia* attributa sua non saltem *ad tempus* sed & *in æternum* manifestare is operibus suis & in creaturis suis secum constituit, etsi eadem & aliunde innotescat,

(g)

- (g) Mira heic Malebranchii sententia est in tract. de la nature & de la grace, Deum utique in creatione mundi intendisse gloriam suam, non quidem manifestatione attributorum suorum sed incarnatione Filii demum assequendam, quã sola mundus aliã Deo indignus ipsius intentione dignus & re verã gloriosus fuerit redditus.
- (h) Er sic jam dici potest, decretum divinum de gloria misericordie & justicie divinx per Filium Dei incarnandum manifestandã esse fundamentum decreti de actualiter miserendo generis humani lapsi & mittendo deinceps illi tanto Mediatore. Illustraverint, quæ ponimus, ea, quæ scripsit dign. D. D. Hagmajerus in dissert. nuperã de gratiã Dei erga homines peccatores etiam in primo suo actu in Christo Jesu radicatã p. 23. ubi cl. Kœcherum, haud attendentem, cel. Fœrtschium ipsum nostram in disp. de satisfactiõne Christi §. 24. p. 368. Dec. diff. sel. Theol. defendisse sententiam, à nobis jam in diss. de remissionne peccatorum p. 6. sqq. refutatam, refellit & ipse. Jam verò & universalis *ἀποκατάστασις* Patronus dixerit, Deum, qui pro sapientiã suã non possit non eligere, quæ ad majorem sui gloriam faciant, non posse non restituere damnatos & Angelos & homines, cum 1. misericordia ipsius impelli huc debuerit per antecedentem intuitum medicinæ spiritualis etiam possibilis ad restituendos Angelos lapsos, quem ob intuitum & dicatur impulsus fuisse Deus ad miserendum generis humani lapsi, cum 2. diabolus aliã gloriarì posset de majore regni sui præ regno Dei amplitudine, cum 3. nobilissimarum creaturarum maximã partem in pernicie relinquere haud sanè gloriosum sit. Heic responderim I. probè cavendum nobis esse, ne Deum ita adstringamus rationibus sapientiæ vel gloriæ pravalentibus, quas fingimus, ut vel tandem dicendum nobis sit, ipsum non potuisse non mundum hunc condere, hominum lapsorum misereri &c. cum potuerit sanè pro libertate suã & facere contrarium. II. Non esse contrarium sapientiæ, operari etiam *minora*, sapientiæ, potentie, amoris &c. summum gradum haud arguentia. Ita Architectus contra sapientiæ & artis regulas tam non peccat, cum rusticis ædificat ruguriola, quãm iis convenienter agit, ubi palatia ædificat Regibus. Ita horologiorum faber & communia struit horologia, majora & minora & repetitoria & majoris adhuc artis alia sine ullo vel sapientiæ vel habilitalis suæ detrimento. III. Diximus supra, gloriam divinam esse repræsentationem & manifestationem attributorum divinorum. Poterat Deus utique mundum condere, in quo manifestasset saltem attributum bonitatis, non justitiæ punitivæ. Noluit id ex liberrimo arbitrio, cujus plenissimum exercitium Deo sibi omnissuscipiente suaserat sapientiã. Voluit itaque mundum condere, in quo omnia attributa sua manifestaret non ad tempus sed in æternitatem omnem. Dixerisne, factum id esse ad majorem sui gloriam, quæ talis ex manifestatione omnium attributorum Dei resultare videtur. Ait major gloria existimari possit, si vel creatus fuisset mundus omnis labis expers vel talis saltem, in quo aliquando penitus destrueretur peccatum. Jam cum haud determinabile sit, ubinam heic major gloria militet, ex unã enim parte omnium attributorum manifestatio perpetua, ex alterã mundus omnis labis vel semper vel aliquando saltem expers videtur gloriosior, triumphus hic libertati Dei relinquendus venit, qui sine ullã pravalente ratione se determinavit ad creandum restituendumque mundum, in quo uti omnia attributa sua, ita

& libertatis suæ plenissimum & eminens exercitium manifestaret. *Sola quippe cogitatio exercende libertatis sine ullâ aliâ ratione sufficere ad voluntatis determinationem potest*, fatente Leibnitio in causa Dei assertâ per iustitiam ejus §. 106. p. 34. Sed ita quidem nos de rebus divinis balbutimus, qui, ubi per gloriam Dei deprædicationem attributorum divinatorum, quæ à nobis fieri debet, intelligimus, facilius capimus, qui *magis vel minus* illa admittat. Aliud de priori, quem diximus, sensu pronuntiandum. IV. Possibilitas & præscientia medicinæ pro lapsis restituendis parabilis, licet fundet possibilitatem, rationabilitatem & facultatem miserendi, tamen non est causa impulsiva nedum proxima, sola & meritoria ipsius miserationis actualis. *A posse ad velle non valet consequentia*. Ita Medicus, licet nôrit medicinam huic vel illi ægroto parabilem, ad eam tamen præscribendam non provolat solâ istâ parabilitate impulsus, sed vel ex capite misericordiæ, vel officii, vel honorarii, quod expectat. Ita qui pecuniâ abundat, non statim eapropter liberat debitorem ob debita, quæ solvere nescit, carceri mancipatum, licet in promptu habeat, quo hominem liberet. Ita, qui lytrum dat pro captivo, illud non dat, quia dare potest, sed quia ex hoc vel illo capite alio *vult*. Ita Medicus, ita dives Vir, ita redemptor huic medicinam præscribit ægroto, alii non præscribit, pro uno solvit, pro altero secus, unum liberat, alterum in captivitate relinquit, etsi pro utrisque in promptu habeat medicinam, pecuniam, lytrum, perinde, uti Deus, licet pro lapsis & Angelis & hominibus vi scientiæ vel simplicis intelligentiæ vel visionis ab æterno nôrit medicinam parabilem, solis tamen hominibus illam decrevit ex mero misericordiæ suæ actu, cujus nec causa impulsiva nec meritoria fuit scientia hujus parabilitatis, utrisque enim illa sic actu fuisset parata. Accedit, quod medicina vi misericordiæ decreta non potest per rei naturam esse causa decreti hujus meritoria, quod nec præscita illa à Deo est, nisi quæ per misericordiam antecedenter ponibilem vel potius ponendam parabilis, vel decernibilis, cujus antecedentis misericordiæ illa medicina parabilis causa non potest esse, nisi fingatur processus in infinitum, quod & gratia, quæ Deus homines completur, originariè est *indebita*, quæ talis non esset adeoque nec gratia, si in antecedente merito (quod tamen ipsum sine gratiâ antecedente, quæ illud decernit, non potest concipi) esset fundata, illam necessario requirente. Scilicet medicinam, quam noverat, applicare poterat Deus generi humano lapsò, & non poterat, prout non applicavit Angelis applicabilem. Causa itaque applicationis non ipsa medicina applicabilis est sed primus iste & merus misericordiæ actus in se liberrimus. V. Falso supponitur, minus gloriosum esse Deo majorem regni Satanici amplitudinem & tot nobilissimarum creaturarum in perniciè sponte accersitâ derelictionem. Id quod tam non inglorium Deo est, quàm non inglorium est ipsum justitiæ vindicativæ, magisque gloriosum in suo genere omnium, quàm certorum saltem attributorum exercitium, quàm certum porò est, regnum Satanicum non esse amplius divino ob potentiam Satanæ damnati & ipsius, ampliorem & Dei damnantis minorem, quàm certum denique est, Dei felicitatem perniciè creaturarum vel temporali vel æterna ne hilum quidem turbari.

(i) Ita omnipotentia e. g. Deo essentialis est, licet nunquam exercita fuisset in creatione hujus universi, quæ & omitti potuisset illâ stante.

00 A 6314

56.

17

Bl. 141

Q. D. B. V.
CONTROVERSIAM
RECENTIOREM
DE
GLORIA
DIVINA,

ULTIMO OPERUM DIVINORUM FINE,
PRÆSIDE
CHRISTOPH. MATTHÆO
PFAFFIO,

S. Theol. Doct. & Prof. Primario,
Cancellario Tubingensi,
Abbate Laureacensi

ad diem XIII. Nov. MDCCXXXIII.

in auditorio Juridico
publico fiet examini

M. AUGUSTINUS Hafenreffer/
Thala-Arnobianus,
S. Theol. Studiosus.

TUBINGÆ
impressit GEORGIUS FRIDERICUS PFLICKE,